

ฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต

พระมหาวีรคิต ธีรวโร, ผศ.ดร.

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มจร วิทยาเขตสุรินทร์

นายปิยวัฒน์ คงทรัพย์, ร.ต.อ.อิทธิโชค พุทธิพิยบุชา

ร.ต.อ.วีระ พิระพลพันธ์, นางสาวลัดดาวัลย์ คงดวงดี

นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มจร วิทยาเขตสุรินทร์

ความนำ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมของ รัฐในการแปลงรูปทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปใช้ในการบริหารนโยบาย ระบบราชการ โดยเป็นกลไก ในการแปลงนโยบายไปสู่แผนงานและโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน^๑ รัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีลักษณะเด่น มีความเป็นสหวิทยาการที่บูรณาการจากหลากหลายศาสตร์ อาทิ บริหารจัดการ บริหารธุรกิจ บริหารทรัพยากรมนุษย์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่า มีรากฐานจาก สังคมศาสตร์ (Social Science) พฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) และศาสตร์ทางการบริหาร (Administrative Science) เป็นหลักวิชาการที่มีความสำคัญและได้มีวิวัฒนาการและพัฒนารมา อย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน^๒

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะทุกประเทศทั่วโลกต่างเผชิญกับความท้าทาย ใหม่ ๆ ในศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันทางเทคโนโลยี ความท้าทายทางเศรษฐกิจ และภูมิรัฐศาสตร์โลกการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จนมาถึงวิกฤต โควิด-๑๙ ที่สร้างผลกระทบอย่างใหญ่หลวงไปทั่วทุกพื้นที่ จากความท้าทายและวิกฤตใหม่ ดังกล่าวนี ทำให้ประชาชนมีความต้องการและความคาดหวังใหม่ ๆ ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งส่งผลเร่งให้ ภาคธุรกิจได้ปรับตัวและตอบสนองอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพที่สร้างโซลูชัน ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ไปจนถึงองค์กรธุรกิจเดิมที่ต้องปรับโฉมหน้าสู่โลกยุคใหม่กันอย่างรวดเร็ว ความคาดหวังจากประชาชนก็ส่งผลต่อภาครัฐเช่นกัน ทั้งในรูปแบบของความต้อการนโยบายที่ต้อการ โจทย์ชีวิตประชาชนที่หลากหลาย หรือความต้อการบริการภาครัฐที่สะดวก รวดเร็วและเข้าถึงง่าย

^๑ ไพรวลัย เคนพรม, *หลักรัฐประศาสนศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๓๐.

^๒ ไชยา ยิ้มวิไล, *พัฒนารัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๗), หน้า ๑๔.

เช่นเดียวกับที่ได้รับจากบริการของเอกชน ภาครัฐในอนาคตจึงต้องปรับตัวให้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจรวมถึงการออกแบบโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงานใหม่^{๑)}

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ที่เรียกร้องให้บุคลากรภาครัฐตอบสนอง เชื่อมโยงและแก้ปัญหาให้กับประชาชน รวมถึงมีการสร้างข้อถกเถียงและข้อสังเกตเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคตจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาและวิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๑) ลักษณะสาขาวิชา หรือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
- ๒) ลักษณะเชิงนโยบายหรือแนวนโยบายแห่งรัฐ และ
- ๓) ลักษณะการประยุกต์ใช้/การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

โดยนำเสนอเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ประเด็น	ฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต
ลักษณะสาขาวิชา หรือ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์	กระบวนการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ไทยในปัจจุบันในลักษณะสาขาวิชาหรือหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์อย่างชัดเจน มีเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิ ทั้งระดับปริญญาตรี ^๔ และระดับบัณฑิตศึกษา ^๕ เป็นที่ยอมรับและมีแนวทางการพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่ต้องการขององค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและสามารถปรับตัวกับผู้อื่นในสังคมได้
ลักษณะเชิงนโยบายหรือ แนวนโยบายแห่งรัฐ	เป็นนโยบายการพัฒนาและปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นการดำเนินการปฏิรูปประเทศที่สำคัญตามที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) และแผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนให้ภาครัฐยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม”

^{๑)} ธราธร รัตนนฤมิตร และประกาย อีระวัฒนากุล, ภาครัฐแห่งอนาคตยุคหลังโควิด-๑๙). By คิตอนาค ๐๕ ส.ค. ๒๕๖๓ [ออนไลน์] แหล่งที่มา [https://www.thailandfuture.org/copy-of-future-articles_\[๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๔\]](https://www.thailandfuture.org/copy-of-future-articles_[๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๔])

^๔ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ.๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘.

^๕ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘.

รัฐประศาสนศาสตร์ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ได้ มีทั้งสิ้น ๕ องค์ความรู้ ได้แก่ (๑) กลุ่มองค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ (Organization and Management) (๒) กลุ่มองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ (Public Policy) (๓) กลุ่มองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) (๔) กลุ่มองค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administrative Concepts and Theories) (๕) กลุ่มองค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ (Public Finance and Budgeting)

โดยยังคงมุ่งผลิตบัณฑิตตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์^๗ ดังนี้

๑) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และสามารถปรับวิถีชีวิต ภายใต้อิทธิพลทางค่านิยม รวมทั้งมีการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม

๒) มีความรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์

๓) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่มีความซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม

๔) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีความหลากหลาย รับฟังความเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์

๕) มีประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงมีความรู้ความสามารถใช้เครื่องมือในทางสถิติขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาทางการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

โดยผ่านกระบวนการเข้าหลอมมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ อย่างน้อย ๕ ด้าน^๘ ดังนี้ (๑) มาตรฐานการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethics and Moral) (๒) มาตรฐานการเรียนรู้ด้านความรู้ (Knowledge) (๓) มาตรฐานการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) (๔) มาตรฐานการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง

^๗ ศึกษาเพิ่มเติมใน มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘, เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มคอ. ๑ หน้า ๑-๒, และมาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘, เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มคอ. ๑ หน้า ๒.

^๘ ศึกษาเพิ่มเติมใน มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘, เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มคอ. ๑ หน้า ๒-๓, และมาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘, เอกสารแนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มคอ. ๑ หน้า ๒-๕.

บุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) (๕) มาตรฐานการเรียนรู้ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)

ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นว่าการเรียนการสอนจะออกแบบมาโดยเน้นการเรียนแบบ Project-Based Learning หรือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง มากขึ้น โดยผู้ศึกษาต้องลงไปศึกษาชุมชนหรือหมู่บ้าน รวบรวมข้อมูลของในพื้นที่มาศึกษาวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและเสนอกิจกรรมแก้ปัญหา ทำงานจิตอาสาหรือบริการสังคม เพื่อเรียนรู้การให้ความเสียสละและรู้จักตัวเองมากขึ้น ตามกรอบมาตรฐานการอุดมศึกษา^๙

๑) ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมมาอาชีพความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม (Learner Person) มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นผู้มีคุณธรรม ความเพียร มุ่งมั่น มานะ บากบั่น และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Co-creator) มีทักษะศตวรรษที่ ๒๑ มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและเพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Global Citizen) มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องรู้คุณค่าและรักความเป็นไทย ร่วมมือ ร่วมพลังเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาคมโลก

๒) ด้านการวิจัยและนวัตกรรม สร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมตามศักยภาพและอัตลักษณ์ มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันและองค์กรภายนอกทั้งในและต่างประเทศเกิด impact สูงต่อการพัฒนาผู้เรียน สร้างโอกาส มูลค่าเพิ่มและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๓) ด้านการบริการวิชาการ สอดคล้องบริบทและความต้องการของสังคมตามความเชี่ยวชาญ อัตลักษณ์ บริหารจัดการที่ดีแบบความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ เกิด impact ในการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ

๔) ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย จัดการเรียน วิจัยหรือบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน สร้างความรู้ความเข้าใจปรับประยุกต์ทั้งไทยและต่างประเทศอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ/อัตลักษณ์เกิด impact ความภาคภูมิใจ สร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศ

^๙ ศึกษาเพิ่มเติมใน ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑, (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๑๙๙ ง ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑๙-๒๑.

๕) ด้านการบริหารจัดการมีหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและอิสระทางวิชาการมีระบบประกันคุณภาพระดับหลักสูตร คณะและสถาบันอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับกฎหมาย/มาตรฐานอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน

ซึ่งฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต : ด้านลักษณะสาขาวิชาหรือหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภายหลังจากสถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-๑๙ ความสนใจสมัครเรียนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คาดว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก เพราะเป็นสาขาวิชาที่สามารถทำงานราชการได้มากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากคำแนะนำของผู้ปกครองที่ประสงค์ให้ลูกหลานเข้ารับราชการ เพราะมองว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงในทุกสถานการณ์ โดยมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และพันธกิจในการผลิตผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พร้อมที่จะเป็นผู้บริหารในอาเซียน พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลกและอีกความท้าทายที่สำคัญคือ การเพิ่มศักยภาพในการจัดการและรับมือวิกฤตการณ์ และภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะต้องเผชิญในทศวรรษใหม่ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงความไม่แน่นอนและความผันผวนของสภาพแวดล้อมทางการบริหารและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก

ซึ่งแนวโน้มในอนาคต รูปแบบการบริหารงานภาครัฐจะเปลี่ยนแปลงไปอันเกิดจากสภาวะแวดล้อมหรือความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ด้านการจัดการเรียนการสอนจะถูกปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ภายในหลักสูตรจะมีการสอดแทรกเนื้อหาของการบริหารงานภาครัฐยุคดิจิทัล เช่น สารระวิชาการนำรูปแบบองค์กรเสมือนจริงมาใช้กับการทำงานที่บ้านหรือ Work From Home การจัดการประชุมออนไลน์ การสร้างนวัตกรรมชุมชน ผ่านออนไลน์ การออกแบบการบริการประชาชนในมิติต่าง ๆ ผ่านโลกออนไลน์ การรู้เท่าทันข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่า สาขาวิชาหรือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มีแนวโน้มที่จะเน้นความพอใจจากค่านิยม มีความเป็นสหวิทยาการที่มากขึ้น เน้นการปรับปรุงพัฒนาตัวนโยบาย และได้รับการยอมรับเป็นวิชาชีพ โดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พร้อมกับการประยุกต์ใช้และการทำวิจัย ทดลองแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับการบริหารประเทศ ตลอดจนกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารและสังคมโลก การวิจัยหรือการแสวงหาองค์ความรู้ด้านนี้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ หรือแม้แต่หากสามารถคาดการณ์หรือควบคุมสภาวะแวดล้อมภายนอกได้เป็นอย่างดีแล้วนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาจะเกิดแก่ประชาชนโดยรวม แต่สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยกระบวนการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ ในลักษณะผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน หรืออาศัยสหวิทยาการเป็นหลักในการวิจัย

แล้วองค์ความรู้ที่ได้นั้น ก็จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินได้ตรง ตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรได้วางไว้

ฉากทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต

: ด้านลักษณะเชิงนโยบายหรือแนวโยบายแห่งรัฐ

โดยที่กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคใหม่ หรือที่ทราบเป็นการทั่วไปอย่างดีว่า กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอกในอนาคตที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นถึงประโยชน์สุขของประชาชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น แนวโน้มกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต : ด้านลักษณะเชิงนโยบายหรือแนวโยบายแห่งรัฐ เชิงอนาคตภาพตามนโยบายเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ ตามบทบัญญัติที่ได้กำหนดไว้ในหมวด ๑๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ถือเป็นกลไกสำคัญให้เกิดการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นให้สามารถ ขับเคลื่อนประเทศไปได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น โดยหลักการของการปฏิรูป คือ การปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมหรือสมควรกับบริบทและยุคสมัย

ซึ่งในการปฏิรูปประเทศตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดว่าการปฏิรูปประเทศนั้นต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายหลัก ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (๒) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและ (๓) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๑๐}

นโยบายการพัฒนาและปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเป็นหนึ่งในประเด็นการดำเนินการปฏิรูปประเทศที่สำคัญตามที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐) ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐) มุ่งเน้นพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย ภาครัฐมีขนาดเหมาะสมกับภารกิจ มีสมรรถนะสูง ตอบสนองปัญหาความต้องการ

^{๑๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๖ มาตรา ๒๕๗ (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๗๗.

ของประชาชน ที่สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ด้วยหลักการ “**ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม**”^{๑๐}

โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของประชาชนในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐ สู่เป้าหมาย บริการของรัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ ซึ่งจะต้องมีไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ภายในช่วงปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของภาครัฐ เพื่อให้สามารถสะท้อนความพึงพอใจของประชาชนได้อย่างแท้จริงและครอบคลุม และเพื่อให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับในเวทีโลก ซึ่งสามารถสะท้อนได้จากดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ในการจัดลำดับขององค์กรสหประชาชาติ (UN) ที่กำหนดให้ประเทศไทยจะต้องได้รับการจัดอันดับให้อยู่ใน ๑ ใน ๑๐ ของโลก ภายในช่วงปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ จากเดิม(เมื่อปี ๒๕๖๑) อยู่อันดับ ๗๓ จาก ๑๙๓ ประเทศทั่วโลก^{๑๑} จึงได้มุ่งเน้นพัฒนาการให้บริการของภาครัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ เป็นการพัฒนาแบบครอบคลุมทั่วถึงบูรณาการไว้รอยต่อให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการดิจิทัล และมุ่งดำเนินการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการบริการภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนและผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส มีหลากหลายช่องทาง สามารถตรวจสอบได้และไม่มีข้อจำกัดของเวลา พื้นที่ และกลุ่มคน สู่เป้าหมาย ภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายของประชาชน

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ประกอบด้วย ๕ แผนย่อย^{๑๒} ได้แก่

๑) การพัฒนาบริการประชาชน สู่เป้าหมาย งานบริการภาครัฐที่ปรับเปลี่ยนเป็นดิจิทัลเพิ่มขึ้น โดยมีการพัฒนาบริการประชาชน เพื่อให้บริการภาครัฐสามารถอำนวยความสะดวกประชาชนได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส ให้เป็นภาครัฐของประชาชน และเป็นไปเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง จากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน

^{๑๐} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี: ประเด็น การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,๒๕๖๒), หน้า ๑ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

^{๑๑} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒), หน้า ๗๗.

^{๑๒} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒), หน้า ๗๘-๗๙.

๒) การบริหารจัดการการเงินการคลัง สู่เป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีการบริหารจัดการการเงินการคลัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณและทรัพยากรของภาครัฐและการจัดการรายได้และรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าเป็นไปอย่างประหยัด และสอดคล้องกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย

๓) การปรับสมดุลภาครัฐ สู่เป้าหมาย การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะอย่างเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสมรรถนะและสร้างความทันสมัยในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะให้กับประชาชน โดยมีการปรับสมดุลภาครัฐ เพื่อให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคประชาชน ภาคเอกชน หรือประชารัฐโมเดล เข้ามาแบ่งเบาภารกิจในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน

๔) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ สู่เป้าหมาย ภาครัฐมีขีดสมรรถนะสูงเทียบเท่ามาตรฐานสากลและมีความคล่องตัว โดยมีการพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยเน้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕) การสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ สู่เป้าหมาย บุคลากรภาครัฐยึดค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่นและเป็นมืออาชีพ โดยมีการการสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีคนเก่ง มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มีภาวะผู้นำและมีความรู้ความสามารถในการทำงานรับใช้ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง มีทักษะในการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

นอกจากนี้แผนการปฏิรูปประเทศ^{๑๔} ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคี สังคมมีความสุข

^{๑๔} สำนักนายกรัฐมนตรี, ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ จึงสรุปได้ว่าฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต : ด้านลักษณะเชิงนโยบายหรือแนวโยบายแห่งรัฐ ในด้านการปฏิรูปประเทศตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๖ มาตรา ๒๕๗ ที่กำหนดว่า การปฏิรูปประเทศนั้นต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายหลัก ๓ ประการ ได้แก่

๑) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ

๒) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ

๓) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การปฏิรูปประเทศนั้น ยังไม่เคยมีปรากฏเป็นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน การที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ” เป็นหมวดที่มีการบัญญัติขึ้นใหม่นับแต่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมา ซึ่งนอกจากการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติตามที่มีผู้เข้ามาบริหารประเทศแต่ละคณะ จะได้กำหนดนโยบายและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมต่อไปแล้ว รัฐธรรมนูญยังสร้างกลไกและเป้าประสงค์ของการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นไว้ เพื่อเป็นกรอบในการปฏิรูปประเทศในแต่ละด้าน ซึ่งประเด็นในการปฏิรูปประเทศต้องมีอย่างน้อย ๗ ด้าน^{๑๔} กล่าวคือ (๑) ด้านการเมือง (๒) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (๓) ด้านกฎหมาย (๔) ด้านกระบวนการยุติธรรม (๕) ด้านการศึกษา (๖) ด้านเศรษฐกิจ และ (๗) ด้านอื่น ๆ

โดยเป้าประสงค์ของการปฏิรูปในแต่ละด้านดังกล่าว รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยให้เกิดผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญเพื่อให้เกิดการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนประเทศไปได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นนโยบายหลักและสำคัญของรัฐ ที่มุ่งสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขประเด็นปัญหาและอุปสรรคเร่งด่วนในช่วงห้าปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้รากฐานการพัฒนามีความมั่นคง เหมาะสม และสมควรกับบริบทประเทศ

^{๑๔} มาตรา ๒๕๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๗๗-๘๐.

และพร้อมขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยเป็นการมุ่งเน้น การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง การปรับเปลี่ยนและปลดอุปสรรค “วิธีและกระบวนการ” หรือ “กลไก” หรือ “กฎระเบียบ” ที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินงานของทุกภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สะดวก มีประสิทธิภาพและบรรลุผลอันพึงประสงค์ตามรัฐธรรมนูญและสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทฯ และยุทธศาสตร์ชาติซึ่งพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศแต่ละด้านให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ โดยให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูป ประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ซึ่งในแผนการปฏิรูปประเทศ มีความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ กับแผนการปฏิรูปประเทศ ตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลัก ธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน^{๑๖} เพื่อให้เกิดพลัง ผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ตามที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งได้จำแนกแผนออกเป็น ๓ ระดับ^{๑๗} โดยกำหนดให้

ยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนระดับที่ ๑ เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน และจัดทำแผนระดับต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องและบูรณาการกันอย่างเป็นระบบโดยมีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ

แผนการปฏิรูปประเทศ เป็นแผนระดับที่ ๒ เพื่อใช้เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดแนวทางการขับเคลื่อนประเทศในมิติต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการจัดทำแผนสู่ส่วนงานต่าง ๆ

^{๑๖} มาตรา ๖๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๑๗.

^{๑๗} มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ได้จำแนกแผนออกเป็น ๓ ระดับ โดยกำหนดให้ **ยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนระดับที่ ๑** **แผนการปฏิรูปประเทศ เป็นแผนระดับที่ ๒** และ**แผนระดับที่ ๓** ที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ.สำนักนายกรัฐมนตรี.มติคณะรัฐมนตรี การประชุมคณะรัฐมนตรี ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.(คณะรัฐมนตรีมีมติเกี่ยวกับแนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี)

แผนระดับที่ ๓ ที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ อันได้แก่ แผนปฏิบัติการด้าน...แผนปฏิบัติราชการรายปี ราย ๕ ปี หรือแผนอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางขับเคลื่อน และทำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต

: ด้านลักษณะการประยุกต์ใช้/การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

สองทศวรรษจากนี้ไปนับว่าเป็นช่วงสำคัญของการปฏิรูปภาครัฐ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดผลสัมฤทธิ์อันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินไว้อย่างน้อย ๕ ประการ^{๑๘} ได้แก่

๑) ให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

๒) ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลในการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน

๓) ให้มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการดำเนินงานของรัฐ และแผนกำลังคนภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ โดยต้องดำเนินการให้เหมาะสมกับภารกิจของหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงาน ที่แตกต่างกัน

๔) ให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐเพื่อจูงใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ และสามารถเจริญก้าวหน้าได้ตามความสามารถและผลสัมฤทธิ์ ของงานของแต่ละบุคคล มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยคิดถึงประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความคิดสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การปฏิบัติราชการและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรการคุ้มครองป้องกันบุคลากรภาครัฐ จากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของผู้บังคับบัญชา

๕) ให้มีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ให้มีความคล่องตัว เปิดเผย ตรวจสอบได้และมีกลไกในการป้องกันการทุจริตทุกชั้นตอน

เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแผนยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งสร้าง “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” ซึ่งทุกหน่วยงานต้อง

^{๑๘} มาตรา ๒๕๘ ข. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐), หน้า ๗๘.

ดำเนินการตามกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock)^{๑๙} นำไปสู่การปฏิบัติตามหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal Relationship : XYZ) อันพึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ เป้าหมายและตัวชี้วัด รายชื่อกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นั้น และรายการกฎหมายที่ต้องจัดทำหรือปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งแนวทางการขับเคลื่อน แผนการปฏิรูปประเทศสู่การบรรลุบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติของแต่ละช่วงเวลา ๕ ปี ตามเป้าหมายแผนการปฏิรูปประเทศทั้ง ๑๓ ด้าน ๖๒ กิจกรรม ซึ่งมี ๗ ประเด็นที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป ได้แก่ การพัฒนาคน การท่องเที่ยว การเตรียมพร้อมและการพัฒนาผู้สูงอายุ การลดอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและลดขั้นตอนทางธุรกิจ การกระจายอำนาจ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ การมีส่วนร่วมและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐ

^{๑๙} คณะรัฐมนตรี เห็นชอบรายละเอียดของแผนขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ทั้ง ๖๒ กิจกรรม ให้มีความเป็นเอกภาพ บูรณาการ เป็นธรรมทั่วถึง เพียงพอและยั่งยืนด้านการเงินการคลัง ซึ่งมี ๗ ประเด็นที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป ได้แก่ การพัฒนาคน การท่องเที่ยว การเตรียมพร้อมและการพัฒนาผู้สูงอายุ การลดอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและลดขั้นตอนทางธุรกิจ การกระจายอำนาจ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ การมีส่วนร่วมและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนายกรัฐมนตรี ขอให้หน่วยงานต่างๆได้ร่วมมือกัน ทำงานด้านการปฏิรูปให้เห็นผลโดยเร็ว สำหรับแผนการปฏิรูปประเทศ ๑๓ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเมือง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสังคม ด้านพลังงาน ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการติดตาม เสนอแนะและเร่งรัดการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ในแต่ละช่วงเวลา เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปประเทศ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และในระยะต่อไป สศช.จะมุ่งเน้นติดตามและรายงานเฉพาะกิจกรรม Big Rock ตามแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) โดยแสดงผลการดำเนินการเปรียบเทียบกับเป้าหมายความสำเร็จของแต่ละช่วงเวลาตามเป้าหมายย่อยของแผนขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ จะได้มีการสรุปประมวลผลความคืบหน้าในการดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปอื่นที่รัฐสภาให้ความสำคัญและจำเป็นต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สาระสำคัญของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ทั้ง ๑๓ ด้าน โดยแสดงสาระสำคัญของผลอันพึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ เป้าหมายและตัวชี้วัด รายชื่อกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) และรายการกฎหมายที่ต้องจัดทำหรือปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งแนวทางการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศสู่การบรรลุเป้าหมาย (ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม ในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช), แผนขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock)ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ(ฉบับปรับปรุง),และ ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.)และเอกสารแนบท้าย หน้า ๓-๘.

ดังนั้น ในบทความนี้จะกล่าวถึงฉกทศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต : ด้านลักษณะการประยุกต์ใช้/การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นประเด็น ๑ ใน ๗ ที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป ด้วยการแปลงแผนการปฏิรูปประเทศไปสู่การปฏิบัติ ที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักและหน่วยงานร่วมดำเนินการ โดยจะต้องมีการแปลงแผน ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการปฏิรูปตามที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ไปสู่การกำหนดงาน/โครงการ เพื่อดำเนินการภายในกรอบระยะเวลาของขั้นตอน และวิธีการนั้น ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลอันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศ โดยอาจดำเนินการในลักษณะแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ หรืออาจเป็นการกำหนดมาตรการ การปรับปรุงกฎระเบียบ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการดำเนินงานขององค์กร การปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งอาจไม่ต้องใช้วงเงินจากแหล่งเงินงบประมาณหรือแหล่งเงินใด รวมถึงการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน โดยที่การปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มีเป้าประสงค์ เพื่อให้มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติและรองรับผลกระทบของสถานการณ์ ชีวิตวิถีใหม่ และทิศทางที่กำหนดไว้ตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน ๕ กิจกรรม^{๒๐} ประกอบด้วย

^{๒๐} ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔), ศึกษาเพิ่มเติมใน เอกสารแนบท้าย หน้า ๔.

- ๑) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานและการบริการภาครัฐไปสู่ระบบดิจิทัล
- ๒) จัดโครงสร้างองค์กรและระบบงานภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์
  - ๓) ปรับเปลี่ยนการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐสู่ระบบเปิดเพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งคนเก่ง ดีและมีความสามารถอย่างคล่องตัว ตามหลักคุณธรรม
  - ๔) สร้างความเข้มแข็งในการบริหารราชการในระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - ๕) ขจัดอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และการเบิกจ่ายเงินเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คุ่มค่า โปร่งใส ปราศจากการทุจริต

ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ภาครัฐมีความโปร่งใส เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชนในความซื่อตรงและมาตรฐานการทำงานที่มีคุณภาพสูงในระดับสากล มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุ่งเน้นการสร้างเอกภาพแห่งพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

ซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปขนานใหญ่ (Radical Change) ที่เน้นการมองกว้างและไกล (Vision Driven) มิใช่แค่การปรับเปลี่ยน แบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Adaptation) หรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (Problem Driven) เท่านั้น^{๒๑}

แนวโน้ม จากสถานการณ์ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ผ่นวกกับการวิเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินชีวิต กิจกรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินการชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังกล่าว ได้เริ่มกลายเป็นวิถีปฏิบัติและแนวทางการดำเนินชีวิตตามปกติในปัจจุบัน ประกอบด้วยลักษณะ^{๒๒} ดังต่อไปนี้

^{๒๑} ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔), ศึกษาเพิ่มเติมใน เอกสารแนบท้าย หน้า ๒๕.

^{๒๒} ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔), ศึกษาเพิ่มเติมใน เอกสารแนบท้าย หน้า ๒๕-๒๗.

๑) แนวคิดใหม่ (New Way of Thinking) ประชาชนมีแนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐในยุคหลัง COVID-๑๙ เปลี่ยนแปลงไปด้วย

๒) การสื่อสารรูปแบบใหม่ (New Way of Communicating) การติดต่อสื่อสารยุคหลัง COVID-๑๙ มุ่งเน้นความรวดเร็ว ตรงประเด็น และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดช่องทางใหม่ ในการสื่อสารโดยเฉพาะช่องทางแบบดิจิทัล เพื่อตอบสนองต่อวิถีชีวิตแบบเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing)

๓) การทำงานรูปแบบใหม่ (New Way of Working/Doing) การทำงานภาครัฐในยุคหลัง COVID-๑๙ มุ่งเน้นผลลัพธ์มากยิ่งขึ้น ลดกระบวนการทำงานและกฎระเบียบข้อบังคับที่ไม่จำเป็น ลงปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น อาทิ การทำงานนอกสถานที่ทำงาน การทำงานผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการใช้เครื่องมือและวิธีการใหม่ ๆ

๔) การดำรงชีวิตแบบใหม่ (New Way of Living) ประชาชนดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองมากขึ้น ปรับตัวได้รวดเร็วขึ้น และระมัดระวังเรื่องรายรับรายจ่าย และปัจจัยสี่สำหรับการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น

๕) ความคาดหวังใหม่ (New Expectation) ประชาชนคาดหวังต่อการรับบริการจากภาครัฐสูงขึ้น ทั้งด้านความรวดเร็วในการรับบริการ และด้านประสิทธิภาพ ด้านความคุ้มค่า และด้านความโปร่งใส ตรวจสอบได้

๖) วิธีใหม่ในการบรรลุเป้าหมาย (New way of Winning) ภาครัฐจำเป็นต้องคิดทบทวน และปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการและรูปแบบการบริการภาครัฐใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนที่แตกต่างไปจากเดิมได้ดียิ่งขึ้น

โดยที่แนวโน้มอนาคตโลกเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ภายใต้วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม รวมถึงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล องค์กรเอกชน ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินชีวิต กิจกรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างทันท่วงที (Rapid Change) การพัฒนาระบบราชการไทยในอนาคตต้องก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อมุ่งสู่การเป็น “ภาครัฐที่น่าเชื่อถือ” ผ่านการพัฒนาระบบราชการเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพลวัตในบริบทโลก ที่เต็มไปด้วยความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความกำกวม (Ambiguity) นโยบายต่าง ๆ ต้องปรับ ในขณะเดียวกัน

ภาครัฐต้องไม่หยุดนิ่ง โดยระบบราชการต้องเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ทำมาหากินได้ และเชื่อมั่นในภาครัฐ^{๒๓} โดยผ่านกระบวนการ

๑) การพัฒนาภาครัฐเพื่อประชาชน ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อภาครัฐ ทุกภาคส่วนเข้าถึงบริการภาครัฐได้ง่ายโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐมีบริการ ที่เป็นมาตรฐานสากลและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการ ผ่านการขับเคลื่อนขับเคลื่อน ผลักดัน e-Service ภาครัฐและศูนย์บริการร่วม พัฒนา Citizen Portal ให้บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ยกระดับ Biz Portal ให้บริการธุรกิจ เชื่อมโยงบริการภาครัฐทุกหน่วยงาน แบบเบ็ดเสร็จ (End to End Service) ยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง และยกระดับสู่การให้บริการส่วนบุคคล ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการให้บริการอย่างเต็มใจ พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาระบบนิเวศที่สร้างเสริมภาครัฐระบบเปิดและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (OG & MP) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการภาครัฐ รวมถึงพัฒนาช่องทางที่เปิดโอกาสให้ชุมชนวิสาหกิจเพื่อสังคม ภาคประชาชน องค์กรภาคประชาสังคมและภาคเอกชน สามารถเข้ามามีบทบาทในการพัฒนานวัตกรรมในการบริการ สาธารณะร่วมกับภาครัฐมากยิ่งขึ้น (People Participation) เพื่อพัฒนาการให้บริการที่เป็นเลิศร่วมกัน ทบทวนและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค

๒) การปรับบทบาทภารกิจ โครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ ให้ทันสมัย ยืดหยุ่น รองรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนราชการมีความคล่องตัวในการบริหารงานภาครัฐมีความทันสมัย มีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ การบริหารเชิงพื้นที่มี ความเข้มแข็งและมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการขับเคลื่อนให้ส่วนราชการที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile/Ad Hoc Organization) มีการทบทวนบทบาทภารกิจ จัดโครงสร้าง บริหารงาน แบบ Agile มอบอำนาจการจัดส่วนราชการ ทบทวนบทบาทภารกิจ ภาครัฐ ยุบ เลิก ภารกิจที่ไม่จำเป็น ถ้ายโอนภารกิจ ให้ภาคส่วนอื่น พัฒนาแนวทางการจัดโครงสร้าง ในรูปแบบที่รองรับกับอนาคตและมีรูปแบบที่หลากหลายประเมินความเหมาะสม ความมีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าในการจัดส่วนราชการ ทบทวนกฎหมายและระเบียบให้การจัดตั้ง และปรับเปลี่ยนรูปแบบหน่วยงานภาครัฐ มีความยืดหยุ่น สร้างความเข้มแข็งในการบริหารราชการในระดับพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบูรณาการทุกภาคส่วน นำระบบดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนางาน พัฒนานวัตกรรมภาครัฐ ขับเคลื่อนราชการระบบเปิด

^{๒๓} ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), **แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๕)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.),๒๕๖๔).

๓) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ มุ่งสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล มีฐานข้อมูลและเป็นภาครัฐที่เปิดกว้าง มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้และปรับปรุงกระบวนการภายในให้มีประสิทธิภาพ (Lean Process) พัฒนาระบบข้อมูลภาครัฐ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (Open Government) พัฒนารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารราชการ เช่น Sandbox, Work form Anywhere, BCP สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์และพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ส่วนราชการมีรูปแบบการทำงานที่รองรับการเปลี่ยนแปลง สร้างกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและปรับปรุงระบบตรวจสอบ ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง การทบทวนและแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติราชการ การตราพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ผ่านการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาระบบ นิเวศทางดิจิทัล (Digital ecosystem) การจัดทำระบบบัญชีข้อมูลภาครัฐ (Data Catalog) และข้อมูลเปิดภาครัฐ มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการการทำงานและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)

จึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีผลกระทบต่อแนวโน้มกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต โดยการพัฒนากระบวนการและมีกำหนดเป้าหมายการพัฒนาระบบราชการให้เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาประเทศที่สำคัญโดยมุ่งเน้นให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและฐานข้อมูล (Data Driven) และนำนวัตกรรมมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานภาครัฐ (Innovation Driven) อันจะส่งผลให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้นประชาชนได้รับการบริการภาครัฐที่ตรงตามความต้องการและประชาชนมีความเชื่อมั่นในภาครัฐโดยไม่หวาดระแวงอีกต่อไป

สรุป

ฉกทศนรฐประศาสนศาสตรไทยในอนาคต ทั้งด้านลักษณะสาขาวิชาหรือหลักสูตรสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ด้านลักษณะเชิงนโยบายหรือแนวนโยบายแห่งรัฐ เซึ่งอนาคตภาพตามนโยบาย เป้าหมายการปฏิรูปประเทศ และ ด้านลักษณะการประยุกต์ใช้ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ สู่การปฏิรูป เพื่อบรรลุเป้าหมาย

เป้าหมายที่ ๑ ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนา ด้านจิตใจ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขระเบียบ กฎหมายที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ

เป้าหมายที่ ๒ สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ โดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ

เป้าหมายที่ ๓ ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ

จึงสรุปได้ว่า ฉกทศนัรัฐประศาสนศาสตร์ไทยในอนาคต : จากสถานการณ์ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ผวนกับการวิเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดิน ให้สอดคล้องชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้ส่งผลทำให้ภาครัฐต้องปรับบทบาทขนานใหญ่ ในด้านการให้บริการของภาครัฐจะต้องมีความรวดเร็ว ใช้เวลาน้อยทันต่อเหตุการณ์ มีความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ เข้าถึงทุกกลุ่มโดยเน้นการให้บริการตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ดียิ่งขึ้น ส่วนในด้านวิธีการบริหารจัดการต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งการสร้างควมไว้วางใจให้กับประชาชน (Public Trust) ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ และรองรับการพลิกฟื้นจากผลกระทบของสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) โดยทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและทุกภาคส่วนในพื้นที่ร่วมคิด ร่วมกันออกแบบ กำหนดอนาคตและมาตรการของชุมชน ในการเยียวยา ฟื้นฟู คุณภาพชีวิตของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ การศึกษา และอื่น ๆ ที่เป็นผลมาจากการระบาดของโรคโควิด ๑๙ มุ่งสู่การพัฒนาบนพื้นฐานการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยคาดหวังให้สังคม ชุมชนช่วยเหลือกัน แบ่งปัน และไม่ทอดทิ้งกัน โดยยังคงเน้นให้ประชาชน ให้ความสำคัญกับการป้องกันการแพร่ระบาดของ โรคโควิด ๑๙ เพื่อใช้เป็นบทเรียนสำหรับการถอดบทเรียนจากการเรียนรู้และพัฒนาต่อไป ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเชิงระบบในระดับจังหวัดมากขึ้น โดยยกระดับความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับจังหวัด สนับสนุนระดับพื้นที่และขับเคลื่อนการแก้ปัญหาในภาพรวมของจังหวัดในระยะยาว

ทั้งนี้ ภาครัฐจะต้องเพิ่มบทบาท ในการเป็นผู้นำ (Lead) ในการร่วมคิด ร่วมทำรวมทั้งปรับกระบวนการและวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ๆ มาปรับใช้ตามความเหมาะสม และความสามารถ ทางงบประมาณการคลังของประเทศ เพื่อสร้างภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชนในความเชื่อตรงและมาตรฐานการทำที่มีคุณภาพสูงในระดับสากล มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน สู่จุดมุ่งหมาย

ที่เน้นการสร้างเอกภาพแห่งพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การจัดทำ บริการสาธารณะ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ การปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินภาครัฐ นั้น ถือได้ว่าเป็นเสาหลักของ แผ่นดินและการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะเป็นหัวใจในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้บรรลุ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามยุทธศาสตร์ชาติ (๒๕๖๑-๒๕๘๐) ดังกล่าวแล้ว

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขา ศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘.และเอกสาร (แนบท้ายประกาศ) เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘.

_____. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘.(เอกสารแนบท้าย ประกาศ) เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘

ไชยา ยี่มิวิไล. พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๗.

ไพรวลัย เคนพรม. หลักรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี : ประเด็น การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒.

_____. สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐).พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ฉบับ ประกาศราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑.

- _____ . แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ฉบับ ประกาศราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๖๑. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๕๑ก).เอกสารแนบท้าย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑.
- _____ . แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๖๔. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๔๔ ง เอกสารแนบท้าย.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔.
- _____ . แผนขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง), และ **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๑๓๘ ตอน พิเศษ ๔๔ ง ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.และเอกสารแนบท้าย ๓-๘. สำนักงานรัฐมนตรี. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ .**ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ง
- _____ . พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๙๙ก . ๑๓.
- _____ . พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๕. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๙๙ก.๑-๒.
- _____ . พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๐๐ก. ๒.
- _____ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ก.
- _____ . พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒,(๒๕๖๒), (**ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๕๖ ก)

เว็บไซต์

ธราธร รัตนนฤมิตร และประกาย ชีระวัฒนากุล, **ภาครัฐแห่งอนาคตยุคหลังโควิด-๑๙** By คีตอนาคต ๐๕ ส.ค. ๒๕๖๓ [ออนไลน์] แหล่งที่มา [https://www.thailandfuture.org/copy-of-future-articles.](https://www.thailandfuture.org/copy-of-future-articles)